

УДК 339.747(477)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПОДОЛАННЯ БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Н. Р. Галайко

Львівський інститут банківської справи

У статті розглянуті передумови виникнення та вплив світової фінансової кризи на банківський сектор України. Проаналізовано наукову літературу українських та зарубіжних науковців, які працюють в даному напрямку. В статті проведено аналіз основних аспектів діяльності банківських установ в Україні. Також визначені шляхи подолання кризових явищ у банківській системі України.

Ключові слова: фінансова криза, банківська система, іпотечні позики, фондовий ринок, політика ревальвації.

Постановка проблеми. Фінансова криза, яка розпочалась у серпні 2007 р. в США, поступово охопила весь світ і, за твердженням аналітиків, стала другою за величиною після кризи 1927-1930 років. На початку іпотечної кризи США вітчизняні вчені активно сперечалися щодо її наслідків для банківської системи України. Одна група аналітиків вважала, що українській банківській системі нічого не загрожує, тому що через нерозвиненість фондового ринку в портфелі вітчизняних банків не потрапили неліквідні іпотечні облігації американських банків. Інша група стверджувала, що частка іноземного капіталу, присутня у вітчизняній банківській системі, є достатньою, щоб слугувати так званим “провідником” всіх фінансових криз Західної Європи [1].

Узагальнюючи досвід боротьби із кризовими явищами країн Західної Європи та США, можна надати рекомендації для виходу із кризи вітчизняній банківській системі.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній літературі даній проблемі прямо або опосередковано приділяють увагу у своїх роботах такі провідні українські науковці: В. Геєць, О. Кіреєв, А. Лобанова, В. Міщенко, Л. Примостка. Над цією проблемою працювали такі зарубіжні вчені: А. Коуз, І. Прасад, К. Рогофф.

Не вирішені раніше аспекти проблеми. До цього часу немає єдиної точки зору про можливі шляхи виходу із кризи. Асоціація українських банків для подолання паніки серед населення вирішила збільшити гарантовану суму повернення внеску до 150 000 грн. [2]. НБУ проводить політику рефінансування зовнішніх боргів банків, що надали відповідні заявки. Окрім цього, Національним банком України проводяться валютні інтервенції, наступним кроком, ймовірно, стане заборона на дострокове повернення внесків фізичним особам. Однак зменшити паніку та стримати курс національної валюти не вдається, тому необхідно проаналізувати дії регулятора і визначити необхідні заходи щодо підтримки національної банківської системи та шляхи виходу з фінансової нестабільності банківської системи України.

Мета статті – обґрунтування необхідності прийняття комплексних заходів як з боку уряду, так із боку НБУ, спрямованих на подолання фінансової кризи та оздоровлення банківської системи.

Виклад основного матеріалу. Світова фінансова криза, яка розпочиналась як іпотечна криза в США, дійшла і до України та охопила не лише фінансовий, а й виробничий сектори економіки. Першими на собі відчули ці події банки у квітні-травні 2008 року, коли розпочалась криза ліквідності. У квітні НБУ провів політику ревальвації гривні, курс долара США почав різко знижуватись, втратив 0,2 грн. і досяг позначки 4,85 за курсом НБУ. При цьому дефіцит виник як на гривневій, так і на доларовій ресурсі. Українські банки практично припинили кредитування і збільшили відсоткові ставки за депозитами. Лише в травні, отримавши позики на світових ринках, українські банки отримали прямих та синдиційних позик на суму 849 млн. дол. США [3], а також розмістили євробонди на суму 400 млн. дол. США. Вітчизняні банки поновили процес кредитування, але отримати позику як фізичним, так і юридичним особам у гривні була вкрай важко.

Влітку банки значно підвищили вимоги до потенційних позичальників, зокрема, майже припинили надання без заставних позичок, більш ретельно почали перевіряти доходи позичальника, більш жорсткі вимоги висувалися до оцінювання об'єкта застави (майже всі банки в цей період відмовились від послуг незалежних експертних оцінювальних компаній, а створили у своєму складі відділи оцінювання об'єктів застави).

Таким чином, банківська криза перекинулась на будівельну галузь. За підрахунками Асоціації спеціалістів з продажу нерухомості України (ріелторів), за власні кошти купується не більше 10 % житла, все інше – кредитні кошти, які сьогодні дорожчають кожен день.

Припинивши кредитування, банки фактично залишили будівельні організації без платоспроможного попиту на їх продукцію, більшість будівельних проектів призупинені внаслідок неможливості отримання компаніями позичок на їх закінчення. Криза призупинила будівництво не лише житлових споруд, але й так званої комерційної нерухомості. Іноземні інвестори виводять свій капітал з українського ринку через нестабільність політичної ситуації, тому більше не створюють попиту на нежитлові споруди, а навпаки, спричиняють їх здешевлення внаслідок поспішного продажу. Внаслідок цих процесів попит падає і на товари будівельної групи – будматеріали, будівельну техніку, меблі.

У період 2008-2009 років у таких банках, як АКБ “УкрСиббанк”, АКБ “Укрсоцбанк”, АКБ “Надра”, АКБ “Форум”, АБ “Південний”, АБ “VAB банк” закінчилися строки надання синдиційних позик. В АКБ “УкрСиббанк” та АКБ “Укрсоцбанк” не виникало проблем з рефінансуванням (борги були рефінансовані материнськими компаніями BNP Paribas та UniCredit Group відповідно), в той час як АКБ “Надра” був змушений звернутися за рефінансуванням до НБУ і отримав 1,5 млрд. грн. для погашення зовнішнього синдиційного боргу в розмірі 130 млн. дол. США та євробондів на 100 млн. дол. США. Взагалі, 26 українських банків звернулися до НБУ з проханням рефінансувати зовнішні борги. Але основна проблема полягає в тому, що НБУ, рефінансуючи комерційні банки, зводить нанівець позитивні наслідки валютних інтервенцій. Це відбувається передусім саме тому, що рефінансування НБУ проводить в гривні, а борги перед іноземними фінансовими установами у вітчизняних банках в доларах США. Тому, отримавши позику від НБУ, комерційні банки виходять на міжбанківський ринок для купівлі

валюти на погашення зовнішніх зобов'язань. Водночас НБУ, намагаючись стабілізувати гривню, кожен день проводить валютні інтервенції. [4].

Необхідно визнати, що, продовжуючи рефінансувати вітчизняні банки, втримати стабільною гривню неможливо.

Для подолання кризових явищ у банківській системі України, на наш погляд, необхідно:

1) не стримувати падіння гривні. Проводячи політику інтервенцій, НБУ тим самим стимулює імпортерів, що в подальшому буде сприяти вимиванню грошей із вітчизняної економіки. До того ж політика валютних інтервенцій не принесе ніяких позитивних наслідків, а буде лише сприяти зменшенню золотовалютних резервів, доки НБУ буде рефінансувати вітчизняні банки;

2) більш ретельно ставитися до процесу відбору банків, чиї зовнішні борги рефінансує НБУ. На наш погляд, слід надавати кредити лише сильним конкурентоспроможним банкам, чиє банкрутство негативно вплине на економіку країни в цілому та призведе до паніки серед населення. Поглинання великими банками, дрібні банків буде сприяти лише оздоровленню банківської системи;

3) ввести заборону на зняття депозитних внесків строком на 3 місяці для подолання масового відтоку пасивів банку;

4) припинити повернення внесків "Ощадбанку".

При цьому, на наш погляд, не слід йти шляхом, який обрали Росія та США, не потрібно викуповувати проблемні активи банків. Це лише тимчасовий захід, який, скоріше за все, спрямований на досягнення миттєвого результату, а не на довгострокову перспективу. Слід зазначити, що якість ризик-менеджменту в банках не покращиться, а навпаки, створиться ілюзія того, що держава знову вирішить всі проблемні питання.

Висновки. Українська національна економічна система достатньо інтегрована в світове господарство і тому не змогла залишитися осторонь від світових процесів. Порушення макростабільності на зовнішніх ринках повинно було позначитися і на внутрішніх процесах, що проходять в Україні. Криза фінансового сектора уразила реальний сектор економіки, що призвело до зменшення ВВП, посилення інфляційного фону, погіршення стану ряду галузей (будівництво, сільське господарство, металургія), нестабільності національної валюти. Для виходу з кризи, на нашу думку, слід в найкоротші строки реалізувати певний комплекс заходів, серед яких: збільшення гарантованої суми повернення внеску; не стримувати падіння національної валюти; вибіркове рефінансування комерційних банків; припинення повернень внесків "Ощадбанку", введення заборони на розірвання депозитних договорів терміном на 3 місяці. Всі ці дії у сукупності повинні привести до стабілізації національної фінансової системи, зробити її прогнозованою та керованою.

---

1. <http://www.business.ua/management> [Електронний ресурс].

2. <http://aub.com.ua/> [Електронний ресурс].

3. <http://www.podrobnosti.ua> [Електронний ресурс].

4. Алексєєв А. Фінансова психотерапія. Для запобігання повномасштабній паніці вкладників НБУ зважився на екстрені непопулярні заходи // Дзеркало тижня. – №39 (718). – 18-24 жовтня 2009 р.

5. Кочетков В.М. Ліквідність та платоспроможність комерційного банку в

механізмі зміцнення його фінансової стійкості // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць.– Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 125. –200 с.

6. Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи: економічна суть, структура і методологічний підхід до аналізу// Вісник Національного банку України. – 2008. – №11. – С. 6-9.

7. <http://korrespondent.net> [Електронний ресурс]. Key aspects of overcoming a banking crisis in Ukraine

KEY ASPECTS TO OVERCOME THE BANKING CRISIS IN UKRAINE

Halajko N.R.

Lviv Institute of Banking

The article examined predictors and impact of the global financial crisis on the banking sector of Ukraine. Analysis of scientific literature Ukrainian and foreign scientists working in this direction. The article analyzes the main aspects of banking institutions in Ukraine. Also identified ways to overcome the crisis in the banking system of Ukraine.

Keywords: financial crisis, banking, mortgage loans, stock market, revaluation policy.

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ПРЕОДОЛЕНИЯ БАНКОВСКОГО КРИЗИСА В УКРАИНЕ

Галайко Н.Р.

Львовский институт банковского дела

В статье рассмотрены предпосылки возникновения и влияние мирового финансового кризиса на банковский сектор Украины. Проанализированы научная литература украинских и зарубежных ученых, работающих в данном направлении. В статье представлен анализ основных аспектов деятельности банковских учреждений в Украине. Также определены пути преодоления кризисных явлений в банковской системе Украины.

Ключевые слова: финансовый кризис, банковская система, ипотечные займы, фондовый рынок, политика ревальвации.